

Willem Rienks en Alwin Gerritsen

Op termijn wordt het (water)beheer van het veenweidegebied onbetaalbaar. Deze uitspraak neemt in de discussies over de toekomst van het veenweidegebied een prominente plaats in. Het wordt vooral gebruikt als argument om te komen tot ondiepere slootpeilen. De achterliggende gedachte is hierbij dat bij hogere peilen de bodem minder snel daalt en er daardoor minder snel moet worden geïnvesteerd in het watersysteem. Echt harde getallen zijn echter opvallend afwezig in deze discussie. De kosten die samenhangen met het veenweidegebied vormen dan ook een lastige materie. In dit stuk wordt een aantal cijfers gepresenteerd rondom de kosten van het veenweidegebied. Dit geeft antwoord op de vraag of het waterbeheer echt onbetaalbaar wordt of dat dit slechts een mythe is.

In de literatuur zijn slechts in beperkte mate kwantitatieve onderzoeksgegevens te vinden over de kosten van waterbeheer die samenhangen met de veenweidegebieden. Dit geldt zowel voor het huidige waterbeheer als voor scenario's met de gewenste hogere peilen. Uit onderzoeken waarin het kostenaspect wel is meegenomen, komt een aantal kostenposten naar voren die specifiek samenhangen met de veenweideproblematiek van bodemdaling. Dit zijn:

- Extra kosten voor een hogere gemaalcapaciteit.
- Extra kosten voor ophogen kaden.
- Extra kosten voor uitdiepen hoofdwaterlopen.
- Schade aan bebouwing, leidingen en infrastructuur.

Het lastige is om deze kosten te vertalen naar kosten per hectare per jaar. Bij de aanleg wordt immers vaak al rekening gehouden met het optreden van bodemdaling. Daardoor is de aanleg vaak al duurder dan in niet-veenengebieden. Ook wordt natuurlijk

telkens opnieuw geïnvesteerd en worden kosten gemaakt door diverse partijen - waterschappen, gemeentes, provincies en het rijk. Dit maakt het erg lastig om de cijfers helder te krijgen. Tenslotte is de mate van bodemdaling een langdurig proces en erg gebiedsspecifiek. Factoren zoals de aanwezigheid van een kleidek, de aanwezigheid van kwel in de zomer en een meer of minder versnipperd watersysteem zijn van grote invloed op de daadwerkelijke kosten die gemaakt worden.

In het rapport 'Veenweidegebied Fryslân - de effecten van vier peilstrategieën' is op een aantal manieren gerekend aan de kosten. Uit deze studie blijkt dat de kosten van het waterbeheer in veenweidegebieden hoger zijn dan in klei- of zandgebieden. Het gaat in het gunstigste geval om een verschil van circa 100 euro per hectare per jaar. Dit komt met name doordat het watersysteem periodiek moet worden bijgesteld vanwege de (ongelijkmatig) optredende bodemdaling. Versnippering van het watersysteem maakt dit steeds duurder. Ook is duidelijk dat bij alle peilvarianten kosten worden gemaakt, welke keus er ook wordt gemaakt. Verhoging van het waterpeil leidt tot lagere kosten voor het waterbeheer.

Voor het totaal aan kwantificeerbare kosten is het verhaal echter genuanceerder. Naast extra kosten voor waterbeheer zijn er kosten verbonden aan het verzachten van waterbeheersmaatregelen voor de functies in het gebied. Bij verhoging van het waterpeil treedt immers schade op voor de landbouw en bij forse verhoging is landbouw niet meer mogelijk en moeten de boeren worden uitgekocht. Anderzijds leidt een laag waterpeil tot verdroging van natte natuurterreinen - die op termijn relatief steeds hoger komen te liggen - en richt daar schade aan. Dit kan worden voorkomen

door aanleg van bufferzones, extra inmalen van gebiedsvreemd water en het uitvoeren van allerlei effectgerichte maatregelen. Ook daar moeten kosten voor worden gemaakt.

Om een volledig overzicht te krijgen moeten al deze kosten worden meegenomen in de totale kostenafweging. In Figuur 1 is een overzicht van de totale kwantificeerbare kosten gegeven voor vier peilstrategieën. Hieruit blijkt dat de situatie met een hoger zomerpeil de laagste kwantificeerbare kosten heeft. Uitgangspunt hierbij is dat er

voorheen jaarrond op 90 centimeter beneden maaiveld ontwaterd wordt. Verder ontwateren leidt tot hogere kosten, omdat de bodem sneller daalt en het landbouwkundig niets extra oplevert. Hogere waterpeilen leiden tot hogere kosten, omdat de landbouw schade ondervindt en omdat bij de situatie van plasdras fors moet worden geïnvesteerd in het drooghouden van bebouwing en infrastructuur.

In de hele discussie over het veenweidegebied is het verbazend hoe weinig cijfers er beschikbaar zijn over de kosten van de verschillende peilstrategieën. Op basis van feiten uit de studie voor Friesland blijkt duidelijk dat een peilstrategie gekoppeld aan landbouw met hoge zomerpeilen het meest kostenefficiënt is. Dit gaat tegen het veel gebruikte argument in dat de kosten op termijn de pan uit rijzen. Hiermee is nog niet gezegd dat het in de westelijke veenweidegebieden aan te raden zou zijn om de winterpeilen te verdiepen.

Natuurlijk spelen ook niet kwantificeerbare kosten een rol in de discussie - bijvoorbeeld omdat bij nattere peilstrategieën waarschijnlijk minder broeikasgasuitstoot, meer grutto's en een betere waterkwaliteit worden gerealiseerd. Om een goede politieke afweging te maken, is het noodzakelijk om alle kosten scherp op een rij te hebben. De discussie zou dan wel eens een andere richting op kunnen gaan dan nu het geval is. Ook in West-Nederland.

